

Statsråd Vidar Helgesen
Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato:
25.04.2017

Vedr. behandlingen av Prop. 54 S (2016-2017)

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til Stortingets behandling av Prop. 54 S (2016–2017) om samtykke til inngåelse av avtale mellom Norge og Finland om fisket i Tanavassdraget. Forvaltningen av Tanavassdraget har i godt over 100 år vært gjennomført i samarbeid med Finland. Avtalen som gjelder i dag er fra 1990. Over tid har avtalen medført at fisketrykket i vassdraget er for høyt og dette har resultert i en omfattende fisketurisme som har hatt negative konsekvenser for både lokalbefolkningen og samer som urfolk.

Komiteen viser til at avtaleforslaget ble sendt på offentlig høring den 30. juni 2016 og at det ble avgitt 21 høringsvar innen fristen den 12. august 2016. Av de innkomne høringsvarene framkom det at Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametinget ikke var direkte involvert i den avsluttende prosessen om avtalen og at forhandlingsprosessen var i strid med Tanaloven. Forslag om gjennomføringen av avtalen var på høring fra 1. oktober til 14. desember 2016.

Sametinget ble konsultert om avtaleforslaget 26. august 2016. Til stede i konsultasjonen var også Tanavassdragets fiskeforvaltning, som representanter for rettighetshaverne og lokale interesser langs vassdraget. Sametinget la avgjørende vekt på lokal oppslutning og legitimitet omkring avtalen, og ba om at det ble innledet nye forhandlinger der de lokale rettighetshaverne i Norge og Finland måtte gis en sentral og mer fremtredende rolle. Tanavassdragets fiskeforvaltning delte denne oppfatningen.

Lov om fiskeretten i Tanavassdraget (Tanaloven) skal sikre at de særskilte rettigheter lokalbefolkningen har til fisket i Tanavassdraget på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane, som er nedfelt i lovens formålsparagraf - § 1. Hele formålet med loven er å sikre disse særskilte rettighetene. I § 3 er forholdet til folkeretten regulert og departementet viser i sitt saksframlegg til Stortinget 4. april 2014 at folkerettslige avtaler om urfolk og minoriteter som Norge har ratifisert, vil kunne være relevante rettskildefaktorer ved anvendelse av Tanaloven. Videre viser departementet til at dette rettsforholdet og forvaltning av grunn og naturressurser er redegjort for i finnmarksloven. Et samlet ønske fra Sametinget, Tana kommune og Karasjok kommune om en egen bestemmelse om forholdet til folkeretten også ble tatt inn i Tanaloven. Derfor ble følgende bestemmelse vedtatt:

«Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter og bestemmelser i overenskomster med Finland om fisket i Tanavassdraget.»

Under § 6 har departementet presisert at Tanaloven er en rettighetslov og at reguleringer i laksefisket skjer etter lakse- og innenlandsfiskeloven. Loven har fastsatt at kommunene skal oppnevne fire medlemmer til Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) og at de fiskeberettigete velger fem av medlemmene i TF. Utarbeidelse av forskrifter og forhandlinger med Finland skal skje i samråd med Sametinget og Tanavassdragets fiskeforvaltning. Forskriftene skal gi nærmere regler om forvaltning og utøvelse av fisket. Det skal legges til rette for en lokal, rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i samsvar med overenskomster med Finland om fisket. Utarbeidelse av forskrifter og forhandlinger med Finland om fisket i lakseførende deler av Tanavassdraget skal skje i samråd med Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametinget.

Under energi- og miljøkomiteens behandling av Prop. 54 S om samtykke til inngåelse av avtale mellom Norge og Finland om fisket i Tanavassdraget, ble både Tanalovens bestemmelser drøftet opp mot forhandlinger om ny avtale om fisket i Tanavassdraget og om hvordan Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametingets rettigheter var ivarettatt. Bl.a. framkom det under energi og miljøkomiteens høring den 23. januar 2017, at den framforhandlede avtale om fisket i Tanavassdraget ikke var i tråd med Tanaloven § 1 og § 6.

Et flertall i energi- og miljøkomiteen har understreket i sine merknader at både rettighetshaverne, lokalbefolkningen og Sametinget har sterke innvendinger til både forhandlingsprosessen og innholdet i avtalen. Lokalt fremholdes det at forhandlingsprosessen ikke har vært god nok og at den innebærer en urettferdig byrdefordeling med manglende proporsjonalitet med tanke på rettighetsforholdene i Tanavassdraget.

Både Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametinget har understreket at sentrale og avsluttende forhandlinger fant sted utenfor de ordinære forhandlingsmøtene der de oppnevnte medlemmer fra Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametinget ikke fikk delta. De mener at de derfor ikke har hatt noen reell mulighet til å påvirke forhandlingsresultatet.

Tanavassdragets fiskeforvaltning, som er et demokratisk valgt rettighetshaverorgan, er gjennom lov forpliktet til å sikre at de løsninger som velges, har den nødvendige lokale forankring og ivaretar lokale rettighetshaveres interesser i tilstrekkelig grad. Det er derfor av avgjørende betydning at avtalen og de tilhørende reguleringer er utarbeidet i samarbeid med i Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Gjennom energi- og miljøkomiteens behandling ble det sendt en rekke spørsmål til statsråd Vidar Helgesen i Klima- og miljødepartementet, hvor komiteen ba om utdyping og redegjørelse for involvering av Tanavassdragets fiskeforvaltning under forhandlingene med Finland og konsultasjonsprosessen med Sametinget. I sin redegjørelse og svar til energi- og miljøkomiteen skriver statsråd Vidar Helgesen at departementet var godt kjent med Sametingets synspunkter til avtalen og forhandlingsprosessen forut for undertegning av avtalen om fisket i Tanavassdraget. Statsråden skriver videre i brev av 20. mars 2017 at Sametinget har understreket at de konsultasjoner som ble gjennomført etter slutføringen av forhandlingene har prosessuelle mangler og at forhandlingene ikke er i tråd med Tanaloven § 6. Statsråden understreket i samme brev til energi- og miljøkomiteen at det var nødvendig med direkte kontakt mellom forhandlingsledere på politisk nivå og at dette er normal prosedyre i internasjonale avtaler.

Det er mulig at det er normal prosedyre i forhandlinger om internasjonale avtaler at de gjennomføres på politisk nivå i slutfasen. Likevel er det viktig å understreke at det er få internasjonale forhandlinger som er hjemlet både egen rettighetslov (Tanaloven) hvor utarbeidelse av forskrifter og forhandlinger med Finland skal skje i samråd med Tanavassdragets Fiskeforvaltning og Sametinget i tillegg til ILO-konvensjon nr. 169.

Flertallet i energi- og miljøkomiteen konkluderte på bakgrunn av den informasjon som var framkommet under komiteens behandling at Tanaloven §§ 1, 5 og 6 ikke var ivaretatt i tråd med Tanalovens intensjon og fremmet følgende forslag i Innst. 228 S (2016–2017):

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta forhandlingene med Finland i den hensikt å inngå avtale mellom Norge og Finland om fisket i Tanavassdraget. Det forutsettes at rettighetshavere på både norsk og finsk side får en sentral rolle i disse forhandlingene.»

På denne bakgrunn ber kontroll- og konstitusjonskomiteen statsråd Vidar Helgesen redegjøre for hvorfor han mener at forhandlinger om avtale om fiske i Tanavassdraget er ivaretatt i tråd med bestemmelsene i Tanaloven om at forskrifter og forhandlinger om fisket skal skje i samråd med Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametinget og hvorvidt de nye medlemmene (som ble valgt av Tanavassdragets fiskeforvaltning i november 2015) og deres synspunkter ble hensyntatt i prosessen fra november 2015 fram til undertegning av avtalen 1. november 2016.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Martin Kolberg
komitéleder

